

Олекса КУШНІРЧУК

СЛАВА НЕ ВМРЕ Й НЕ ЗАГИНЕ...

село Космач Косівського району:
пам'ятні місця – пам'ятники, пам'ятні хре-
сти, символічна і братська могила УПА,
пам'ятні стели та меморіальні таблички

“Писаний Камінь”

Косів
2014

ББК 63,5 (4 УКР)

К 96

Кушнірчук О.І.

К 96 **Слава не вмере й не загине...** /Кушнірчук – Косів: Писаний Камінь, 2014 – 42 с.

Автор цієї книжки немало доклав зусиль до того аби видати своєрідний путівник рідного Космача, де описано про могили, пам'ятники, пам'ятні стели, хрести, меморіальні таблички.

Тексти доповнюють світлини.

Видання рохраховане на педагогів, студентів й учнів, істориків, масового туриста. Воно ж доповнить літопис цього славного села.

ББК 63,5 (4 УКР)

© О.І. Кушнірчук, 2014

© Приватний підприємець
«Писаний Камінь», 2014

НЕ ПОЛЕ ПЕРЕЙТИ...

Воістину: життя прожити (пережити) – не поле перейти.

Бо вже хто-хто, а мій «підопічний» Олекса Кушнірчук має абсолютне право з вершини своїх прожитих (пережитих) більш як восьмидесяти літ стверджувати саме так й аж ніяк не інакше.

Я з ним познайомився у першій половині дев'яностих, коли мене, республіканця – члена Української Республіканської Партії, з коломийської районної партійної організації цілком логічно, як жителя Косівщини, перевели до недавно створеної косівської. Головою якої був тоді Олекса Кушнірчук. Теж уже тоді в роках, хоча на той час його вік позначався на ньому не так щоб аж не надто, – це я тепер розумію: тоді ми були відносно ще молодшими...

Боже!.. Боже. Ми тоді були відносно ще молодими – і... надіялися на щасливе українське майбуття, здобуте при сприянні УРП, НРУ і т.д. і т.п.

Ми тоді були відносно ще молодшими...

Тепер, на схилі наших літ, ми дещо – хай навіть запізно, однак краще запізно, аніж ніколи! – збагнули одну дуже просту річ: у Нього все прораховано і ми просто зобов'язані приймати у цьому видимому світі все так як є й аж ніяк не інакше. І... відповідно сприймати.

Бо такий світ. І таке життя.

Від світу і від цього життя нікуди не дінешся... Куди-и-и, хотів би я знати?!

Ми думали, ми надіялися, ми свято вірили, що буде саме так, а не якимось інакше, – Україна постане над усім світом, а ми, українці...

Нас, українців, у подібні беззахисних діточок немилосердно мордує на тій чи іншій повстанській площі у Києві чужинецький «Омон» чи «Беркут», – та вже сам дідько най розбирається, як їх там називати! – а наші недолугі лідери перед страхітливим побоїщем ідуть... спати!..

Життєрадісно, правда?

Та я про інше (нагадую!): моєму «підопічному» Олексі Кушнірчукові багато-пребагато літ, якщо міряти нашою людською нікчемною міркою, позаяк 85 літ, коли людина усе ще залишається людиною – це воістину прекрасно!..

Як воістину прекрасно виглядало це тоді, коли юнак Олекса складав присягу у космацькій молодіжній організації ОУН, – «...я – дух одвічної стихії...».

То був початок 1947 року 11 липня 1947 р.

Жахливе на Західній Україні повоєння, коли т.зв. «визволителі» поводитися куди жахливіше від німецьких окупантів. Коли в його сестроньку Параску чужинецький зайда енкаведист Ніколай Картавцев увігнав усього тільки з «папашки» 31 (тридцять один!) гарячий набій...

Думаю так, що пора надати слово авторові оцього фотобуклету. І нехай саме так і станеться!..

СИМВОЛІЧНА МОГИЛА
Українським Січовим Стрільцям (УСС),
борцям за волю України

Символічна могила Українським Січовим Стрільцям (УСС) споруджена вдруге у селі Космач-Центрі по вулиці Патріарха Володимира за власним бажанням та особистим старанням голови місцевого осередку НРУ Петрованчука Василя Дмитровича і Кобилянського Олександра Антоновича й усіх членів НРУ села Космача при активній підтримці односельчан.

На цьому місці у 1941 році була вже споруджена така ж символічна могила з каменю, але в 1944 році енкаведисти її підірвали. Первісний вигляд могили на жаль не зберігся.

Спорудження могили розпочалося у травні 1990 року. Освячення відбулося того ж року 14 вересня.

БРАТСЬКА МОГИЛА ОУН-УПА на честь загиблих вояків ОУН-УПА (реконструкція проведена у 2003 році)

Споруджена на цвинтарі села Космач-Горішнє з написом: «Тут спочивають 24 вояки УПА – в основному з куреня «Скуби» Дмитра Гаха, які загинули у бою з російсько-комуністичними окупантами 30 січня 1945 року у великій космацькій битві».

Раніше ця могила була зведена нашвидкуруч. У 2003 році була реконструйована первинними осередками УРП, НРУ та сільською Управою УПА при активній підтримці і допомозі космачан. А 19 жовтня 2003 року могила була освячена священиками УГКЦ і УПЦ Петрівом Василем та Гунчаком Василем. Реконструкція проведена з виготовлених блоків із мармурової крихти і бетону власноруч Кушнірчуком Олексієм Івановичем, його сином Олексієм і внуком Русланом.

У цій запеклій битві смертельно поранений був ройовий першого роя першої чоти куреня «Скуби» Сіреджук Василь Миколайович («Коник»). Бій з москалями розпочався о 6.00 і тривав 12 годин.

У цьому бою загинули 46 повстанців, у тому числі 8 повстанців-космачан. Кількість загиблих большевицьких окупантів невідома, бо всіх убитих і поранених напасники-москалі забирали відразу із поля бою. За час битви згоріла стайня з худобою Кушнірчука Івана Палійовича (одна корова, теличка, п'ятеро овець, кури і двоє кіз), стайні Никорака Івана Кириловича на присілку Космач-Погір, а також хата Сіреджука на присілку Космач-Завоєли.

У цій битві поранений був ройовий із куреня «Скуби» космачанин Палійчук Василь Кирилович («Яремія»), який зі свого кулемета прикривав відступ куреня «Скуби» під кінець битви. Сам ройовий Палійчук Василь Кирилович залишився живим – і з поля бою відступив за сигналом командування куреня і після одужання продовжував боротьбу проти окупантів до 1950 року до часу своєї загибелі у бойовій сутичці з москалями.

ПАМ'ЯТНИКИ

Пам'ятник ватажкові опришків Олексі Довбушу (1700 – 1745 рр.)

Встановлений у селі Космач-Центр біля житлового будинку Юсипчука Михайла Ільковича. Будинок водночас слугує музеєм. Пам'ятник виготовлений з бетону і мармурової крихти на власні кошти і стараннями Юсипчука Михайла Ільковича на спомин про перебування Олекси Довбуша у Космачі, в якому загинув від кулі Штефана Дзвінки (Дзвінчука).

Олекса Довбуш народився у селі Печеніжин (тепер Коломийського району) у сім'ї селянина-кріпака. Опришків у Довбуша було приблизно 30-50 осіб. Їхніми опорними пунктами були: Закарпаття, Буковина, Прикарпаття із селом Космачем та інші терени Західної України. Опришки нападали на панські маєтки, купців, лихварів, а захоплене майно роздавав бідним і немічним.

Пам'ятник відкритий 3 серпня 1988 року, та не був освячений у зв'язку із забороною тодішніх комуністичних властей.

Пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку (1814 – 1861 рр.)

Пам'ятник встановлений у селі Космач-Центр біля Народного Дому на честь 180-тої річниці від дня народження та 133-тньої річниці з дня його смерті з таким написом:

Обніміться ж, брати мої,
Молю Вас, благаю!

Споруджений пам'ятник львівським скульптором Василем Гурмаком за кошти космачанів із США Семена Івановича Кушнірчука та його дочки Злочовської-Кушнірчук Марії Семенівни і добровільних грошових пожертв космачан. Пам'ятник встановлений первинними осередками політичних партій: Української Республіканської Партії – голова Кушнірчук Олексій Іванович, Народного Руху України – голова Петрованчук Василь Дмитрович, та громадськими організаціями – «Просвітою»,

Управою ОУН-УПА за участю громади села Космача. Роботи розпочалися у травні 1994 року, а освячений був пам'ятник 16 жовтня того ж року священиком УГКЦ Петрівим Василем.

Пам'ятник борцям за волю України

Встановлений воякам ОУН-УПА в центрі села Космача, біля середньої школи, на честь 135-ти учасників бойових дій повстанців, які загинули у боях і бойових сутичках з німецькими та комуно-російськими окупантами у 1942-53 рр.

На гранітній плиті викарбувані їхні імена.

Споруджений і встановлений пам'ятник завдяки старанням, власній ініціативі та власним коштам односельця Вардзарука Лук'яна Дмитровича, який проживає зараз в Івано-Франківську. Вказані повстанці майже всі загинули у селі Космачі, а деякі з них за межами села, району, області.

Освячений 23 травня 2009 року священником УГКЦ с. Космач.

**Пам'ятна стела, присвячена ватажкові опришків
Олексі Довбушу (1700-1745 рр.)**

Встановлена у селі Космач-Горішнє біля дороги на протилежному боці колишньої церкви св. Параскеви, яка згоріла у 1983 році – на місці, де смертельно був поранений ватажок опришків Олекса Довбуш улітку 1745 року від руки місцевого хруня-глитая Штефана Дзвінки.

Напис: «На цьому місці 24 серпня 1745 року трагічно загинув легендарний ватажок опришків народний месник Олекса Довбуш».

Освячення цієї стели не відбулося з причини заборони тодішніх радянських комуністичних властей.

Стела виготовлена у Львові і встановлена львівськими активістами у вісімдесятих роках.

**Пам'ятний хрест і пам'ятна стела
на честь курінного УПА «Книша» та 19-тьох
учасників бойових дій ОУН-УПА у 1942-53 рр.**

Пам'ятний хрест і пам'ятна стела виготовлені у жовтні місяці 2010 року членом косівської районної Управи Братства вояків ОУН-УПА Кушнірчуком Олексієм Івановичем при допомозі сина Олексія і внука Руслана – і встановлені у листопаді місяці 2010 року на присілку села Космач-Медвежий під урочищем полонини Штевіора на місці загибелі курінного УПА «Книша» – Горникевича Дмитра Івановича, який народився 1910 року у селі Чернів, Рогатинського району, тепер Івано-Франківської області. Освячення цих пам'ятних символів відбулося 6 грудня 2010 року священиками космацьких церков: УГКЦ – Андрійчуком Ігорем, УПЦ КП отцями Гунчаком Василем і Струком Василем.

Загинув курінний УПА «Книш» 2 листопада 1946 року у нерівному бою з енкаведистами. На хресті вмонтована табличка з нержавіючої сталі, на якій викарбовано його прізвище, ім'я та по батькові, псевдо і військове звання – курінний.

На пропозицію начальника гарнізону НКВД здатися курінний УПА «Книш» відповів вогнем зі своєї зброї. Останній набій він залишив для себе...

Тіло героя большевики забрали із собою до Яблунова, тодішнього райцентру. Місце його захоронення невідоме.

Пам'ятна стела виготовлена, встановлена й освячена тоді ж, як і пам'ятних хрест курінному «Книшу», і присвячена дев'ятнадцятьом учасникам бойових дій ОУН-УПА, які народилися і проживали на присілку Космач-Медвежий, а в роки національно-визвольної боротьби 1942-53 рр. проти мадярських інтервентів, німецьких та комуністичних окупантів віддали своє молоде життя за здобуття Української Самостійної Соборної Держави і загинули як герої не тільки в рідному селі, але й далеко поза його межами. Їхні імена викарбувані на табличці з нержавіючої сталі і вмонтовані у пам'ятну стелу.

Курінь УПА «Книша» – Горникевича Дмитра Івановича родом с. Чернів Букачівського району Івано-Франківської області, разом з іншими трьома куренями УПА – «Скуби» Гаха Дмитра родом с. Хриплин Тисменицького району Івано-Франківської області, «Недобитого» – Матвіїва Юліяна Миколайовича родом з м. Броди Львівської області, курінь лісового родом Чернігівської області майже постійно дислокувалися на терені села Космач.

Наші герої не помирають. Вони відходять у Вічність, залишаючи опісля себе послідовників ідеї.

ПАМ'ЯТНІ ХРЕСТ І СТЕЛА

Пам'ятний хрест і пам'ятна стела встановлені у селі Космачі-Рушір біля церкви св. Миколая на честь п'ятох членів Організації Українських Націоналістів (ОУН) Космацького куща та чотирнадцяток вояків УПА, які народилися і проживали у селі Космачі-Рушір, а під час національно-визвольної боротьби 1942-53 рр. боролися і віддали своє молоде життя у боротьбі з мадярськими інтервентами, німецькими та російсько-большевицькими окупантами, здобуваючи українську незалежну державу. Виготовлені пам'ятний хрест і стела у квітні-травні 2013 року.

22 травня під час Богослужіння храмового свята св. Миколая Пресвященніший Юліан (Гатала) – єпископ Коломийський і Косівський УПЦ КП у співслужінні духовенства Косівського, Яремчанського та Верховинського деканатів здійснив чин освячення престолу церкви св. Миколая села Космач-Рушір, а також відслужив Божественну літургію й освятив пам'ятний хрест та пам'ятну стелу загиблим воякам ОУН-УПА – уродженцям присілку Космач-Рушір. У цих урочистостях брала участь численна громада із навколишніх сіл Акришори, Лючі, Яблунова і міста Коломиї. Косівська Управа районної станиці Братства вояків ОУН-УПА з її головою Підлетьчуком Петром Андрійовичем виставила почесну варту біля цих пам'ятних символів, які власноручно споруджені первинними осередками політичних партій с. Космач членом Косівської районної станиці Братства вояків ОУН-УПА Кушнірчуком Олексієм Івановичем зі своїм сином Олексієм і внуком Русланом. Пам'ятники встановлені біля церкви св. Миколая при сприянні політичних партій УРП, НРУ, «Свобода» за активною участю багатьох жителів села Космача-Рушора.

**Пам'ятний хрест, встановлений у селі Космачі-Діл біля ріки.
«На цьому місці по-садистськи, тридцять однією кулею роз-
стріляна зв'язкова УПА Кушнірчук Параска Іванівна – «Зірка».**

На хресті з нержавіючої сталі –
табличка з таким написом:

**На цьому місці по-садист-
ськи, тридцять однією кулею,
розстріляна зв'язкова УПА Куш-
нірчук Параска Іванівна – «Зір-
ка».**

В неділю, увечері 24 лютого 1946 року, «Зірка» була заарештована групою з енкаведистського гарнізону, що на той час оперував у селі Космач. Начальником гарнізону був Картавцев Ніколай. В народі його звали «Ніколушка». Своєю не-ймовірною жорстокістю він жахав не лише Яблунівський район...

Упродовж трьох днів – 25, 26, 27 лютого «Зірку» по зв'язочному катували, домагаючись потрібних їм зізнань. Однак дівчина трималася мужньо і – не зізнавалася. Тоді їй ішов 22-ий рік.

За особистим рішенням її ката Картавцева Ніколая 28.02.1946 приблизно о 21.00 зв'язкову «Зірку» без суду і слідства група енкаведистів повела до лісу під присілок Космач-Діл – і там енкабедисти розстріляли її.

Її тіло молодший брат Олекса віднайшов аж третьої доби – у п'ятницю під кінець лютого, перед другим Пущенням. За дозволом сільської ради тіло «Зірки» було привезено до рідної оселі і захо-ронене в неділю на свято Великого Пущення на цвинтарі села Космач-Горішнє 3 березня 1946 р..

Зараз на місці її мученицької загибелі височить залізобетон-ний хрест, виготовлений її молодшим братом Кушнірчуком Олек-сієм, сином Олексієм і член НРУ Кобилянським Олександром Ан-тоновичем.

Пам'ятний хрест на місці розстрілу «Зірки» встановлений та освячений аж у 1994 році.

Зв'язкова УПА «Зірка» Кушнірчук Параска Іванівна була свідомою українкою. Вона гарно співала, – була активною учасницею драматичного гуртка при читальні, а також охоче співала в церковному та читальняному хорових гуртках.

Пам'ятний хрест на місці загибелі Космацького кушового Провідника ОУН «Солідного» та його ад'ютанта «Дон»

Пам'ятний хрест встановлений на місці загибелі кушового Провідника ОУН-УПА Проданюка Танасія Васильовича – «Солідного», 1917 р.н. у селі Космач-Облаз, та його ад'ютанта Заячука Миколи – «Дон» родом із села Ковалівка, Коломийського

району. Вони були оточені москалями вранці 14 травня 1953 року у своїй криївці – на саме свято Вознесіння Христового.

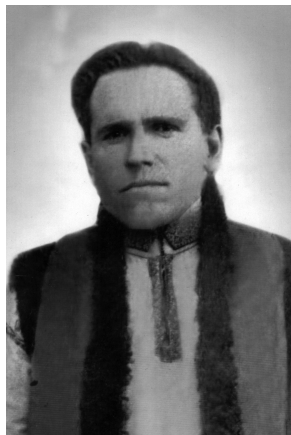
Розпочався запеклий нерівний бій. «Солідний», тяжкопоранений, підірвав себе гранатою. А його ад'ютант «Дон» загинув під час бою на присілку Космач-Облаз, урочище Гиґа. Енкаведисти вивезли тіла у невідомому напрямку.

Пам'ятний хрест виготовив Кушнірчук Олекса за допомогою сина Олексія та внука Руслана влітку 1998 року – й у тому ж році встановлений. Пам'ятний хрест освятив священник УГКЦ Петрів Василь.

Пам'ятний хрест станичному УПА (псевдо «Скригунець»)

Пам'ятний хрест, встановлений у селі Космачі-Медвежому, біля річки, на місці страти станичного УПА Варцаб'юка Михайла Васильовича. «Скригунець» спалений був живцем енкаведистами космацького гарнізону 8 листопада 1946 року. Взяли його зі своєї хати, привели до річки і почали катувати, але він ні в чому не зізнався. Тоді його прив'язали до смереки, принесли хмизу і спалили живцем.

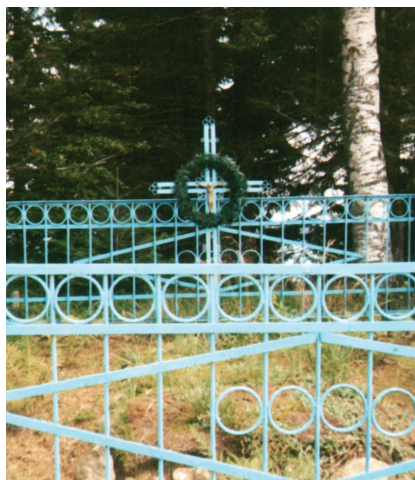

Пам'ятний
хрест виготовив
Кушнірчук

Олекса зі своїм сином Олексієм і внуком Русланом – і встановлений цей хрест у жовтні 1998 року, а освячений 6 грудня 2010 року священниками УГКЦ отцями Ігорем Андрійчуком та УПЦ Київського Патріархату Василем Гунчаком і Василем Струком.

Пам'ятний хрест на місці загибелі командувача 21-им тактичним відтинком УПА «Гуцульщина» та його ад'ютанта

10 листопада 1992 р. їхній прах був перезахоронений до смт. Яблунова де спочивають там у Братській могилі ОУН-УПА.

Пам'ятний хрест з огорожею виготовлений патріотами лісництва Яремчанського району, Івано-Франківської області. Він і зараз височить на місці попереднього захоронення.

Перезахоронення відбулося у великій присутності громади села Космача та навколишніх сіл.

13-ох вояків УПА, які загинули в боях і бойових сутичках в боротьбі проти внутрішніх військ НКВД в селі, Космач Косівського р-ну із навколишніх сіл Івано-Франківської і Тернопільської областей.

Пам'ятний хрест встановлений у селі Космач-Ведмежий на кутку Штивйора, що межує з Яремчанським районом недалеко від місця загибелі у нерівному бою з москалями у 1946 році командувача 21-им тактичним відтинком УПА «Гуцульщина» Яворського Миколи – уродженця Тернопільщини, і його ад'ютанта Антоняка Дмитра Васильовича, вихідця з Галицького району (село Бринь, тепер Івано-Франківської області).

Надмогильний хрест

Надмогильний хрест виготовлений і встановлений на цвинтарі села Космача-Горішне родичами загиблого біля Братської могили ОУН-УПА. Повстанець Книшук Андрій Михайлович – 1925 р.н. «Хитрий» потрапив в енкаведистську засідку в селі Космач-Медвежий і героїчно загинув 7 січня 1947 року у нерівному бою із групою внутрішніх військ НКВД. Тіло загиблого Книшука Андрія Михайловича «Хитрого» забрали до районного центру с-ща Яблунова, до НКВД, там недалеко біля будинку його вкинули під загорожу-пліт де пролежало дві доби на снігу, після чого вкинули його в криницю, в якій вже було вкинуто ще десятиох загиблих повстанців із навколишніх сіл, які теж загинули від рук червоного терору НКВД. Тіло загиблого Книшука Андрія Михайловича «Хитрого» пролежало в криниці біля двох тижнів. За проханням матері Книшук Ганни Олексіївни односельчанин Левицький Василь дав згоду в організації викрадення тіла «хитрого» із криниці і доставити в село Космач вночі і передав тіло матері особисто. Допомогли забрати тіло Книшука Андрія Михайловича «хитрого» жителі с-ща Яблунова Волох Петро позичивши коня, а син його Юрій довів тіло до села Космач-Рушір біля школи, там вже чекав односельчанин Дужак Олекса з Рушора, переклали тіло на іншу підводу. Левицький Василь привіз тіло до с. Космач – центр, а там вже чекав брат Книшука А.М. – Горганюк Микола Юрійович «Кривтів» і передали тіло загиблого сина Книшука Андрія Михайловича «хитрого» матері, яке привезли до с. Космач-Доцаний на куток «Гаївка» там його тимчасово захоронили в сніг, а на другий день відбувся похорон нашвидкоруч, без паради.

Дерев'яний пам'ятний хрест

На цьому місці 1.02.1945 року у четвер відбувся вирішальний переможний бій сотні УПА «Мороза» з московськими окупантами за повстанську столицю – село Космач. Вічна і невмируща слава борцям за волю України!

Пам'ятний дерев'яний хрест встановлений на межі сіл Космач-Рушір і Люча-Рушір на горбочку, біля ріки, у місцевості між горами Меґура і Корметура, де у четвер 1 лютого 1945 року відбулася велика переможна битва сотні УПА «Мороза» під командуванням чотового Симчича Мирослава – «Кривоноса» з батальйоном московсько-большевицьких карателів НКВД під орудою генерала Дергачова Ніколая.

Битва тривала біля двох годин. Завдяки продуманій розстановці особового складу цієї сотні УПА обабіч цих гір на цьому терені (маються на увазі верхні, *накриваючі* вогнем позиції, які дозволяли вести перехресний вогонь, – М.Ч.), увесь особовий склад батальйону карателів НКВД – приблизно 300-360 од. особового складу – був розголлнений дощенту, а їхній командувач генерал Дергачов Ніколай – знайшов тут свою безславну загибель.

Історія ось така: командування Прикарпатського військового округу Внутрішніх військ НКВД вирішило спрямувати для наведення порядку у селі Космачі батальйон під орудою генерала Дергачова. Цей каральний спецбатальйон уже мав відповідний досвід в різних акціях у Криму та інших «гарячих» місцях.

Та не так сталося, як гадалося.

Як у народі мовиться: людина мислить, а Бог креслить...

Сотенний «Мороз» – Негрич Дмитро – на той час перебував на стаціонарному лікуванні, позаяк був поранений у праве плече.

Довідавшись про наміри ворога, командування 21-им тактичним відтинком УПА «Гуцульщина» Коломийської округи вирішила спрямувати сотню «Мороза» з метою оборони села Космача. Однак через поранення сотенного «Мороза» Дмитра Негрича останній доручає цю акцію своєму заступникові і призначає тимчасово виконуючого обов'язки сотенного свого заступника на псевдо «Юрко». Коли сотня «Мороза» вибрала диспозицію на Рушорі, тоді виконуючий обов'язки сотенного «Юрко» довіряє бойову сотню Симчичу Мирославу – «Кривонісу» як такому, що добре знає цю місцевість.

Чотовий «Кривоніс» вибрав відповідний терен між горами Мегура і Корметура на межі сіл Космач-Рушір і Люча-Рушір і розташував підлеглу йому сотню у бойовому порядку вночі 31 січня 1945 року. А 1 лютого – вночі боївкарям дошкуляв лютий мороз –десь опівдні почувся гул багатьох вантажівок. Батальйон московсько-більшевицьких карателів тупо (інакше це пояснити не можна, адже єдиний міст, з'єднуючий з єдиною дорогою на Космач, повстанці підірвали!) втягувався – точніше, всмоктувався у кам'яний мішок-пастку. Перед рештками мосту колона з 12 потужних «студебекерів» й одного броньовика зупинилася. Карателі мусіли здолати дев'ять кілометрів до Космача пішки... І саме в цю мить – мить розгублення карателів – Мирослав Симчич подає команду: «Вогонь!..»

Під щільним перехресним вогнем генерал Дергачов Ніколай так і не встиг заховатися у своєму рятівному броньовикові, – влучна черга з кулемета скосила його і він ганчіркою повис на капоті...

У цій славній переможній битві загинуло двоє стрільців УПА і троє були поранені, у тому числі у ліве плече чотар Симчич Мирослав – «Кривоніс».

Честь і Слава Героям!..

МЕМОРІАЛЬНІ ТАБЛИЧКИ

встановлені на честь: військового діяча УПА, професорів-науковців, кінорежисера, видатних українських художників, Блаженнішого священика, заслуженої вчительки України, митрополита, письменників та інших видатних осіб, які свого часу проживали чи тимчасово перебували у селі Космачі

ДЕРЕВ'ЯНА МЕМОРІАЛЬНА ТАБЛИЧКА

Автор – космачанин Семенчук Юрій Микитович.

Тут у 1945 році перенбував Роман Шухевич – Головний командувач УПА.

Встановлена на стіні колишньої школи – тепер шкільної їдальні у селі Космачі, вул. Т. Г. Шевченка, 5.

Табличка встановлена на честь Головного командувача УПА Романа Шухевича – «Тараса Чупринки» (30.06.1907 – 5.03.1953 рр.). Загинув героїською смертю у селі Білогорща біля Львова.

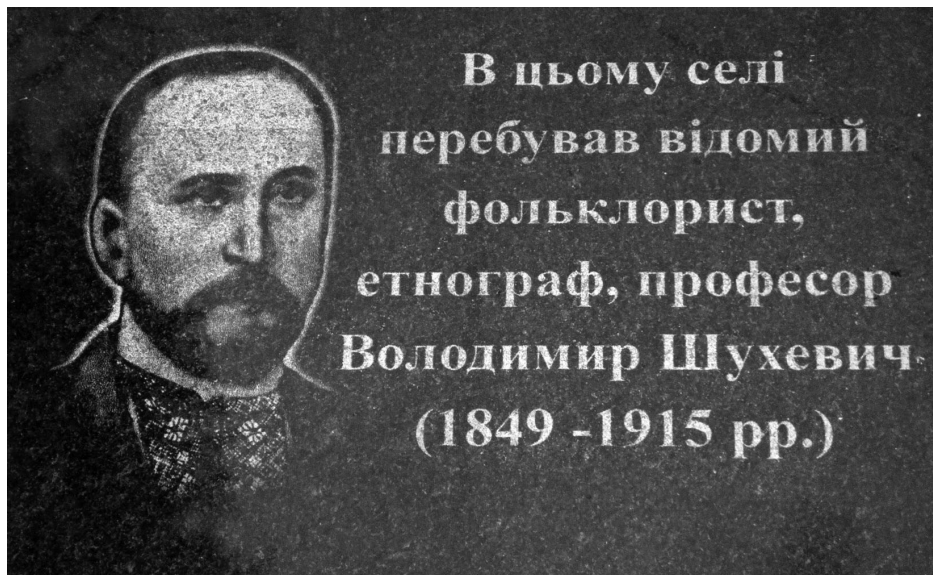
Роман Шухевич («Тарас Чупринка») – видатний військовий діяч, генерал-хорунжий. Народився у місті Львові. Перебував у польському концтаборі Береза-Картузька. Соратник Степана Бандери. Член Галицького Проводу ОУН.

Був засуджений польськими властями на 4 роки. У 1938 році став організатором штабу Карпатської Січі – Збройних Сил Карпатської України. Крайовий Провідник ОУН у західних областях України, Голова Секретаріату Української Головної Визвольної Ради (УГВР). Загинув 5 березня 1953 року у бою з російсько-большевицькими окупантами.

Пам'ятна табличка освячена у 2007 році священиками УГКЦ і УПЦ КП Андрійчуком Ігорем та Гунчаком Василем.

МЕМОРІАЛЬНА ТАБЛИЧКА, ВИГОТОВЛЕНА З МАРМУРУ

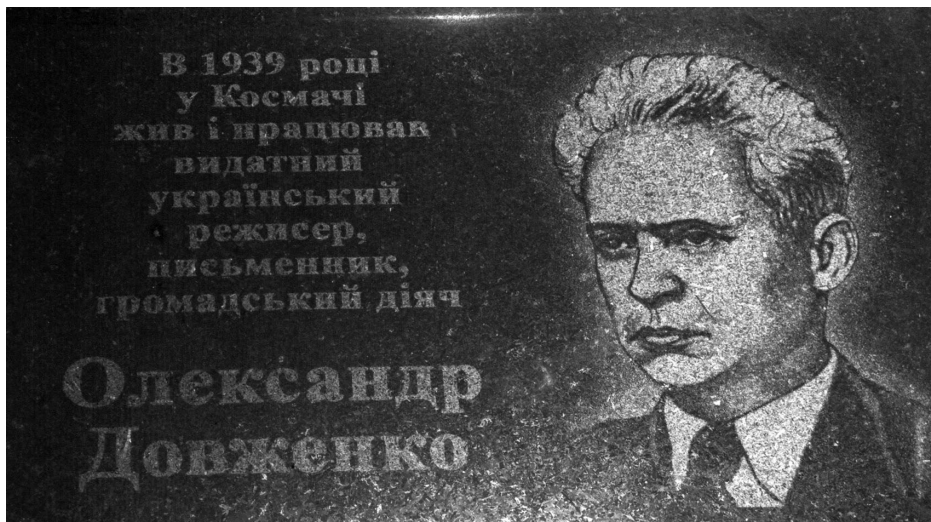
В цьому селі перебував відомий фольклорист-етнограф професор Володимир Шухевич (1859 – 1916 рр.).

Табличка встановлена на стіні колишньої оселі Кобилянського Олександра у центрі села, вул. Патріарха Володимира, 15, на честь Шухевича Володимира Осиповича – діда Романа Шухевича. Помер 5 квітня 1916 року у селі Тишківці.

Табличка освячена священниками Андрійчуком Ігорем та Гунчаком Василем у 2009 році.

Професор Володимир Шухевич – український вчений, етнограф, громадський діяч, організатор і голова просвітянського товариства, учитель, публіцист. Автор кількох шкільних підручників: українського підручника з хімії (1894 р.), окремого чотирьохтомного видання польською мовою і т.д.

МЕМОРІАЛЬНА ТАБЛИЧКА, ВИГОТОВЛЕНА З ГРАНІТУ

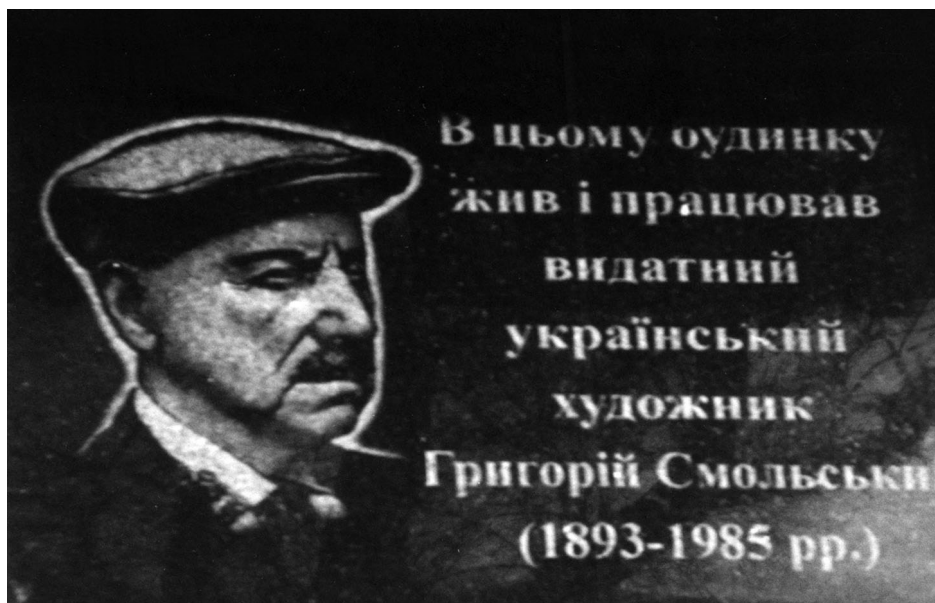

У 1939 році в с. Космачі жив і працював видатний український кінорежисер, письменник, громадський діяч Олександр Довженко.

Табличка встановлена на стіні нинішнього дитячого садочка у селі Космачі-Центрі, вул. Т. Г. Шевченка, 1, й освячена священиками УГКЦ та УПЦ КП Андрійчуком Ігорем та Гунчаком Василем у 2009 році.

Довженко Олександр Петрович народився у селі Сосниця на Чернігівщині. Був сценаристом і режисером Одеської кіностудії. Розбудував Київську кіностудію, якій з часом присвоїли його ім'я. На цій кіностудії ним знятий був разом з оператором Демуцьким найзнаменитіший, згідно визначення самого Чарльза Спенсера Чапліна, фільм усіх часів і народів «Земля».

У фільмі Київської кіностудії ім. О. П. Довженка «Олекса Довбуш», знятий на початку шістдесятих років, одну з ролей зіграв космачанин Боб'як Дмитро Васильович.

Меморіальна табличка, встановлена на стіні будинку, де жив і працював видатний український художник Григорій Смольський.

Табличка встановлена на стіні будинку Вардзарука Миколи Танасійовича по вул. Івана Франка, 15, у селі Космачі-Центрі на честь Смольського Григорія Степановича. Він народився 2 грудня 1893 року у селі Підгірки, Калуського району, теперішньої Івано-Франківської області. Помер 1 грудня 1985 року і спочиває на личаківському цвинтарі у Львові.

Табличка освячена священниками УГКЦ та УПЦ КП Андрійчуком Ігорем та Гунчаком Василем у 2009 році.

Напочатку Першої світової війни був заарештований австрійськими властями і вивезений до табору «Талергоф». Опісля звільнення у 1917 році навчався в Австрійській офіцерській школі.

Смольський Григорій Степанович був великим і знаним художником. Художню освіту здобув спочатку в Академії мистецтв у Львові, а потім у художній школі Олекси Новаківського.

Разом з Олексою Новаківським і своїми студентами майже щорічно відпочивав з дружиною Оксаною і сім'єю у селі Космачі.

Меморіальна табличка, виготовлена з дерева. Автор – Семчук Юрій Микитович.

В цьому селі народився блаженніший священномученик Омелян Ковч (1884 – 1944 рр.). Він був спалений нацистами у таборі смерті Майданек.

Встановлена табличка на честь священника УГКЦ Ковча Омеляна Григоровича на стіні резиденції УГКЦ у селі Космачі-Центрі. Пам'ятна табличка освячена у 2007 році.

Меморіальна табличка, виготовлена з мармуру.

Тут народилася і в цьому будинку мешкала видатна українська просвітелька, заслужена вчителька України Параска Андріївна Трутяк (1888 – 1978 рр.).

Табличка встановлена у 2009 році на стіні власного будинку просвітельки, в якому зараз мешкає священник УПЦ КП Гунчак Василь. Село Космач-Центр, вул. Патріарха Володимира, 19. Освячена табличка у тому ж році.

Меморіальна табличка, виготовлена з мармуру.

У селі Космачі жив і працював видатний український живописець Олекса Новаківський (1872 – 1935 рр.).

Табличка встановлена на стіні будинку Петрицюк Н., вул. Патріарха Володимира, 2, на честь українського живописця і педагога Новаківського Олекси Варлампійовича, який народився 2 березня 1872 року в селі Слободо-Ободівка Ольгопільського району Вінницької області. Помер художник 28 серпня 1935 року у місті Львові.

Олекса Новаківський у 1913 році заснував у Львові художню школу, яка стала відомим осередком малярської культури, в якому вчилися: Г. Смольський, С. Гебус-Баранецька, М. Мороз, який одружився у селі Космачі з Гавришук Іриною Петрівною. У 1944 році емігрував до США, де й помер.

Олекса Новаківський зі своїми студентами Г. Смольським, С. Гебус-Баранецькою, М. Морозом та іншими часто перебували під час канікул у Космачі, а Г. Смольський майже щорічно відпочивав у селі аж до самої смерті.

Меморіальна табличка, виготовлена з дерева.

Автор – космачанин Семчук Юрій Микитович.

Табличка встановлена на честь знатного маляра Мороза Михайла Ільковича, 7.07.1904 року народження в селі Пліхів, Тернопільської області. У 1944 році разом із дружиною Гаврищук Іриною Петрівною він емігрував до США, де й помер у 1992 році.

Мороз Михайло Ількович навчався в художній школі міста Львова і здобув професію маляра. Перебуваючи на практиці, як студент цієї школи, в селі Космачі, він познайомився з дочкою Гаврищука Петра Васильовича – Іриною, і став його зятем.

Проживаючи в селі Космачі, Мороз Михайло Ількович бере активну участь, як організатор, у хоровому (був прекрасним тенором) та драматичному гуртках художньої самодіяльності при читальні, а також у різноманітних громадських заходах.

Причиною еміграції за кордон була політична діяльність серед молоді села Космача.

Меморіальна табличка, виготовлена з мармуру.

На цьому місці стояв будинок, в якому у 1938 році проживав український громадський діяч, вчений, культуролог, митрополит Іван Огієнко (1882 – 1972 рр.).

Встановлена на честь Огієнка Івана Івановича на стіні будинку Стефанюка М. Ю. у селі Космачі-Центрі, вул. Івана Франка, 17.

Народився Огієнко Іван Іванович 14 січня 1882 року у місті Брусилові на Київщині. Помер 29 березня 1972 року у місті Вінніпезі (Канада). Церковне ім'я Іларіон. Табличка освячена у 2009 році священиками УГКЦ Андрійчуком Ігорем та УПЦ КП Гунчаком Василем.

Іван Огієнко – відомий церковний і громадський діяч, митрополит, історик Церкви, член товариства ім. Тараса Шевченка.

На початку 1919 року Огієнко був призначений міністром освіти УНР, він – перший ректор Кам'янець-Подільського державного університету та обіймав багато інших важливих посад.

Меморіальна табличка, виготовлена з граніту.

В цій хаті перебував відомий український письменник Борис Антоненко-Давидович.

Встановлена на честь Бориса Антоненка-Давидовича на стіні будинку Боб'яка Василя і Садов'яка Миколи у селі Космачі-Центрі, вул. Івана Франка, 72.

Борис Антоненко-Давидович народився 5 червня 1899 року у місті Ромни Сумської області. Письменник, перекладач, довголітній політв'язень. Помер у 1984 році. Табличка освячена у травні 2009 року священиками УГКЦ Андрійчуком Ігорем та УПЦ КП Гунчаком Василем.

Меморіальна табличка, виготовлена з дерева і встановлена на стіні Космацької ЗОШ І-ІІІ ст. у селі Космачі-Центрі.

Табличка встановлена на честь колишнього учня цієї школи Боб'яка Миколи Миколайовича, який народився 23 лютого 1960 року і трагічно загинув 1994 року. Табличка встановлена дирекцією школи у 1996 році. Освячена 10 березня того ж року священиком УГКЦ Петрівом Василем.

Боб'як Микола Миколайович навчався у Космацькій ЗОШ І-ІІІ ст., опісля закінчення якої вступив до педагогічного інституту, який успішно закінчив. Після чого вчився й успішно закінчив вищий навчальний заклад УМВС України.

Загинув у місті Ужгороді, Закарпатської області, під час виконання службових обов'язків. Знешкоджуючи озброєних злочинців, був смертельно поранений. Похований у своєму рідному селі Космачі у чині майора міліції МВС. Нагороджений Указом Президента України за героїчний вчинок Почесною відзнакою посмертно.

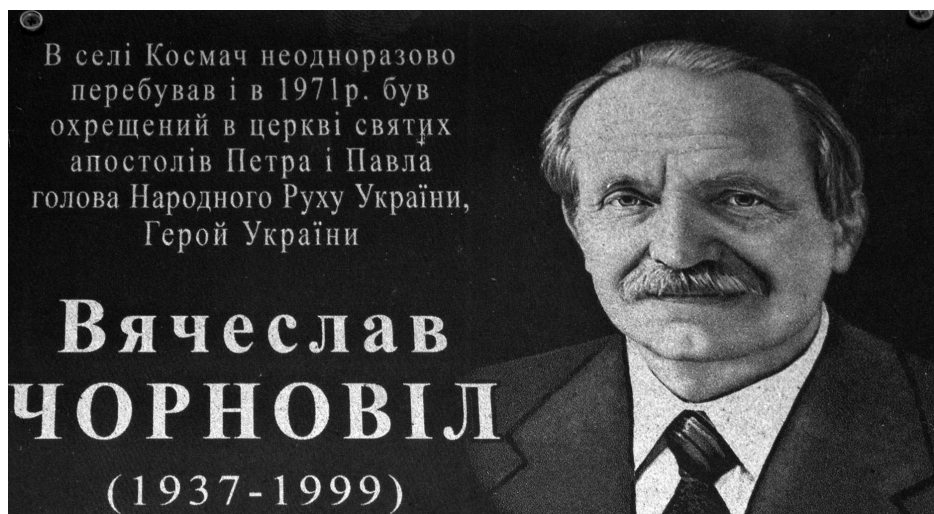
Меморіальна табличка, виготовлена з граніту, на честь **Героя України В'ячеслава Чорновіла (1937 – 1999 рр.)**.

Ця меморіальна табличка встановлена на стіні будинку Космацької сільської ради, по вул. Т. Г. Шевченка, на честь Героя України, народного депутата України трьох демократичних скликань, лідера Народного Руху України Чорновола В'ячеслава Максимовича.

Вночі з 25 на 26 березня 1999 року о 23.30 поблизу села Городище, Бориспільського району, Київської області на автошляху Бориспіль-Золотоноша на п'ятому кілометрі до траси Бориспіль-Київ трагічно загинув в автокатастрофі лідер Народного Руху України, народний депутат України В'ячеслав Максимович Чорновіл, який неодноразово перебував у селі Космачі, а в 1971 році він був охрещений у церкві святих апостолів – Петра і Павла. Був багатолітнім політв'язнем совєтських концтаборів. Завзято боровся за відновлення Української Самостійної Соборної Держави.

Табличка встановлена і освячена у грудні 2012 року.

Всі згадані вище меморіальні таблички в кількості 12 штук виготовлені і встановлені на стінах державних установ та індивідуальних житлових будинках у селі Космачі завдяки особистому старанню сільського голови села Космача Пожоджука Дмитра Онуфрійовича, який доклав чимало зусиль по збору ідентифікованих даних усіх державних діячів, які перебували свого часу у селі Космачі.

ОДКРОВЕННЯ ПРО "ЗІРКУ"

новела-нарис

Жила собі молодесенька гуцулочка. Параска. Парасочка. Дитя. Дитяточко – для своїх батька-матері. Співала у «просвітньому» церковному хорі – як у церкві, так і в самій «Просвіті», а також грала ті чи інші ролі в аматорському в драматичному гуртці при читальні с. Космач. Звісна річ, драмгурток був від отієї ж таки «Просвіти» – міцної духовної основи усього національного... Як сказав мені її молодший брат Олекса Кушнірчук, вона була дивовижно чистою істоткою-українкою, яка знала, чого хотіла, як і знала, задля чого вона, власне, живе. Риторичне запитання апріорі: хто з нинішніх молодих зможе мені по-людськи розбірливо сказати, чого він конкретно хоче і задля чого він живе взагалі? Навряд чи від нині сущих я зможу почути: «Я живу задля України і загину за неї з надією, що мій братик молодший колись та воздвигне на могилці моїй пам'ятні хрести на місці мого розстрілу».

Тоді, в оті життєрадісні часи, Олексик навряд чи міг про таке думати. Він просто жив, згідно волі Божої – так само, як згідно цієї ж всемогутньої визначальної Волі жила його сестричка Парасочка, тож про якісь там пам'ятні хрести для себе вони не думали і думати не були повинні. Того, мабуть, не знаючи, що кожному іще з народження самим Богом призначений і визначений свій пам'ятний персональний хрест. Котрий мусимо двигати на своєму горбі усе наше свідоме життя.

Ось тільки хрести чомусь різні бувають: в одного – легенький, картонний, і той «щасливець», відповідно, легенько оцей хрестик несе та ще й з гордо піднятою голівкою, зверхньо поглядаючи на всіх і вся, усвідомлюючи, що на картонному хресті доля його не розіпне, – ну кого ж можна розіп'ясти на хресті картонному?! В іншого – хрест дерев'яний, зчаста вельми тяжкий, дубовий, – оцей хрест, на якому ти можеш бути успішно розіп'ятий, мусиш нести прихильцем, раз-у-раз спотикаючись, а то й падаючи... А ще когось Бог обдаровує хрестом залізобетонним та ще й змушує двигати оцей нестерпно тяжкий

хрест д'горі – і, як правило, крізь терновище, навпрошки, без уторованої твоїми попередниками стежини. А вже там, на вершині, коли доповзеш, на своєму хресті ти вже точно будеш розіп'ятий.

Парасочці Бог висудив хрестик залізобетонний, – воістину незвідані стезі Господні!..

Саме так, ну... приблизно... так я подумав на осіннє свято Дмитрія, коли стрінувся в Косові з молодшим братом «Зірки» Олексою Кушнірчуком, колишнім головою районної організації УРП. Днина була навдивовиж погожою, якоюсь **просвітленою**, – на Дмитрія так буває нечасто – і ми, сидючи в кафе за легкою перекускою, неквапом розмовляли про те-се, зокрема про його компактний буклет, текстову частину якого я набирав на своєму комп'ютері, «Про спорудження і встановлення пам'ятників, пам'ятних хрестів, символічної і братської могил, пам'ятних стел та меморіальних табличок на території села Космача Косівського району». При допомозі активістів села Олекса Кушнірчук – майстер, встановлює власноруч виготовлені пам'ятники, хрести і пам'ятні знаки у визначних пам'ятних місцях села Космача.

Переглядаючи додані до текстів кольорові світлини, я звернув увагу на одну – з поясненням: "Пам'ятний хрест на місці розстрілу зв'язкової УПА – Кушнірчук Параски Іванівни («Зірки»).

Щось та колись я, здається, вже читав про зв'язкову «Зірку» Параску Кушнірчук – пригадується, в одному з давніх номерів «Гуцульського Краю», однак то було дуже давно. Якщо не зраджує мені пам'ять, написав матеріал журналіст Василь Глібчук.

Не знаю, чому я тоді не вчитався в газетний матеріал Василя Глібчука, – тоді публікувалася маса-масенна патріотичних і, як правило, доволі поверхових одноденних газетних речей, тож, цілком можливо, в отій каламутно-угодницько-лизоблюдній повені я просто не спромігся звернути уваги на справді вартісну річ... Буває!..

Буває і не таке...

Тож перед тим, як продовжити свою оповідь про зв'язкову "Зірку", я хочу дещо поглиблено розповісти про теперішню подвижницьку діяльність її молодшого брата Олексу Кушнірчука. В основному на власний кошт, а також при сприянні і допомозі активу космацької громади, він поставив залізо-бетонні хрести: на місці

спалення живцем станичного УПА Варцаб'юка Михайла («Скригунця»); на місці загибелі кущового провідника ОУН-УПА Проданюка Танасія («Солідного») та його ад'ютанта – Заячука Миколи («Дон»); на місці загибелі курінного УПА – Горникевича Дмитра у нерівному бою; на місці бувшого спочинку командувача 21-им відтинком УПА "Гуцульщина" Яворського Миколи та його ад'ютанта "Лугового" – Антоняка; на терені переможної битви сотні УПА "Мороза" з батальйоном карателів НКВД у четвер в Космач-Рушірі 1.02.1945 року.

Безперечно, кожен із цих пам'ятних хрестів заслуговує на окрему оповідь. Хоча, як мені ось зараз спало на гадку, щось усі ці хрести поєднує – настільки поєднує, що достатньо буде усього-тільки однієї оповіді про одну з ранніх квіток із цього суцвіття українських героїв, – лютий мороз ніжний цвіт не щадить... Так, оце щось – ота рання квітуча сув'язь, яка, з волі невмолимих життєвських обставин, приречена була на передчасну трагічну смерть.

Знали вони чи не знали, що приречені – зараз не так суттєво. Вони боролися до кінця і сама ця обставина уславлює імена їхні. Бо ж це від Бога – боротися до кінця. До розпинання, у якому воно вигляді не було б.

Так, напевне ж вони, стражденці, тоді й гадки не мали, що тривалий час їхні нащадки-українці (майже, майже усі!) не просто *забудуть* про них, але й усіляко будуть від них активно відхрещуватись, з чужої, ворожої намови зневажаючи і проклинаючи їх. Оце, до вашого відома, і є активне відхрещення. Куди страшніше від елементарної зради класичного Юди.

Чого ж тоді усі ми дивуємось, що нині отак живемо, і проклинаємо власне життя?.. Я не ставлю це на карб нинішнім і пройдешнім властє імушим. Ці мене цікавлять найменше. ВОНИ – то собі ВОНИ. А т.зв. МИ – ось питання, як писав у "Гамлеті" небіжчик Шекспір. МИ далеко неоднорідні на суто матеріальному рівні (це природно), – а про задовільний, стійкий духовний наш рівень говорити навряд чи варто... Хіба лиш для того, щоб розсмішити, – найби вже МИ посміялися!.. Та коли на своїй шиї відчуваєш осклизлість чужинського зашморгу, тут, їй-Богу, чомусь не до сміху. І ще більш не до сміху (Господи, про який узагалі сміх може йти мова, преці-

нь це справжнісінький жах!), коли чуєш набридливе аж до оскоми: "Та лиш би не було гірше, ми й так непогано жиємо..."

Авжеж!.. Жирні білясті черви у багні, болоті, трясовиці успішно *зийкають*. Ось тільки жити гідно, як те належиться нормальним, цивілізованим людям, поза межами багна, болота, трясовиці черви ніколи не зможуть.

Не дано Богом, – народжені плазувати літати ніколи не будуть... Це – аксіома. На жаль. А, може, і на превелике щастя. Тому що йдеться про звичайнісінький природний, себто Божий, відбір, – сухе гілляччя Господь спалює... У подробиці вдаватися не буду. Бо не так уже й довго зийкають жирні білясті черви. Це також аксіома.

Втім, пора повернутись до «Зірки» – правдніше, про моє спілкування з її братом Олексою Кушнірчуком.

Він мені сказав так (благально):

– Пане Миколо, ви і тільки ви можете про мою сестричку так написати...

Прости мене, Боже!..

Прощення у тому людському розумінні, що я легковажно пообіцяв тоді, за столиком у кафе (чого тільки не пообіцяєш при чарочці!), що – напишу, гаразд навіть не уявляючи собі, про що і як я маю писати про Парасочку-«Зірку», в яку енкаведисти вгнали не так уже й багато, – всього тільки тридцять один гарячий набій...

Це ж так приємно чути:

– Пане Миколо, ви і тільки ви можете про мою сестричку так написати...

Біль брата. Прокляття брата стосовно отих енкаведистів-зайд, які гуцулів мали за сірих тубільців – і які поводитися з оцими гуцулами, яко з тубільцями. Втім, не гріх буде сказати, що багато з оцих «питомих» гуцулів дуже і дуже прагнули бути тубільцями-донощиками – за дрібонький московський гріш, «аби лиш моя родинка трошечки вижела...»

Втім, хто мені дав право судити отих гуцулів? Ті, хто в долинах жили, чи набагато були поряднішими?

Не маю права судити їх. Життя є таке, яке воно є: крутисся, викручуйся як можеш, бо не пожаліє тебе ніхто. Навіть якби хтось і хотів пожаліти. Бо таке наше земне життя: ближнім твоїм з їхніми

складними проблемами не до тебе, а тобі із не менш складними твоїми проблемами – не до них. Це я так кажу, автор, бо ж знаю ціну оцього стокривавого життя, – лукавити мені вже запізно... Так, замість лицемірної, фальшивої любові до ворога свого, як мене колись матінка навчали, я несамовито, зате щиросердно, по-справжньому, істинно ненавиджу своїх ворогів, – це природно, позаяк любити ворогів мені також явно уже запізно, хіба що дивлячись на них крізь проріз прицілу чудового фронтового німецького кулемета "МГ-42" з його скорострільністю 1250 набоїв на хвилину. Врешті-решт, мені не так уже й багато залишилося існувати, – у багні, болоті, трясовиці хіба може йти мова про нормальне людське життя? Тож якщо я себе не жалію, чого ж тоді маю жаліти невдячних інших? Надто ж оту безхребетно *гнучку* черву, яка задля свого затхло спокійного, часто-густо незаслуженого добробуту за милу душу затагне – вже затагує! – усіх нас у болото, багно, трясовицю, звідки вороття вже не буде нікому...

Правда є така, яка вона є.

І це також аксіома!.. Це також природно.

Мені от що спало на гадку: зорячи з небесних чертогів на всіх нас, думаючих одне, говорячих інше і роблячих щось цілком протилежне тому, про що думалося і навіть так пишномовно й облудно говорилося, Параска-"Зірка" чи не відчуває щемливий, а то навіть їдкий жаль за передчасно згубленим юним життям, питаючись у себе ж таки: **задня кого і задня чого пожертвувала власним життям?..** Яке, до речі, дається Богом один лише раз. І взагалі: ВО ІМ'Я ЧОГО?..

Ось питання!.. Як сказав би небіжчик Шекспір. І хоч вона *там* не відчуває нічого, бо немає там ні смутку, ні радості, як немає там ні чоловіка, ні жінки (там узагалі немає нічого земного!), її болем і пронизливим осмутком розчарування переймаються усі ті, нині іще сущі, хто не захотів, та й духовно не зміг би мовчазно, вдоволено зийкати у смердючому кишлі *гнучкої* черви. Шекспіра я згадав не дарма, позаяк юна Парасочка мала до цього велета світової театральної драматургії доволі пряме відношення, – опріч просвітянського хору, який zarazом був і церковним, дівчина була провідною актрисою того ж таки просвітянського драматичного театру. Пара-

сочка, як згадує її рідний брат Олекса, зачаровувала сільських глядачів, граючи у виставах за творами Тараса Шевченка та інших українських авторів. Той же Олекса Кушнірчук пам'ятає виставу "Україна в крові", де Парасочка виконувала одну з провідних жіночих ролей. Пан Олекса не пригадує, хто написав оту п'єсу. Зате розповідає з подробицями про той час, коли гуцулів-космачан посилено ополячували і тій частині сільської інтелігенції, яка цим займалася, польська влада файно платила, – східні «визволителі», як небавом виявиться, анітрохи не різнитимуться від загарбницької польської і виявляться к-куди страшнішими!.. Азія – не Європа. Гуцули переконуються у цьому дуже і дуже скоро. «Що поляк, що німець, що кацап – одна могила для всіх нас, – говорила односельцям Параска і неодмінно додавала шевченківське: – У своїй хаті – своя правда...»

У селі діяв осередок ОУН з його молодіжною ланкою, активними членами якої стала Параска Кушнірчук разом із вірними подругами Плиторак Параскою, сестрами Гаврилук Ганною і Марією та багатьма іншими. Мета одна-єдина: за будь що, якою завгодно ціною вибороти Українську Самостійну Соборну Державу. Не знала, та й не могла цього Парасочка знати, – от вихияси присудженої Богом долі у подобі залізобетонного хреста!.. – що десь там, на далекому східному фронті, де німці переможно воюють, лейтенант Картавцев Ніколай, командуючи загороджувальним загоном НКВД, ледь не впритул з автоматичної зброї розстрілює нещасних червоноармійців-смертників, які не витримали натиску важких «тигрів» і чимдуж втікали, чомусь дуже прагнучи жити. Набоїв лейтенант Картавцев Ніколай наказував не шкодувати... Й ось десь під цей час, влітку 1943 року, гуцулочка Параска Кушнірчук стала зв'язковою-координатором між бойовими відділами УПА під псевдом «Зірка». Вона таки й справді серед інших була за життя зіркою – і саме тому, як і всім іншим людям-зіркам, Бог висудив їй хрест залізобетонний, на якому буде розіп'ята, коли добереться до своєї вершини. Параска Кушнірчук-«Зірка» свідомо собою пожертвує, що властиве тільки людям-зіркам – і станеться це 28 лютого 1946 року.

Чомусь – навіть не знаю, з чієї невимлоимої волі! – кожна людина-зірка має свого персонального Юду. Часто-густо множинного – у розумінні кількості. Того й живуче воно, поріддя юдине!..

Упродовж трьох діб «Зірку» особисто мордував начальник ко-смацького гарнізону НКВД капітан Картавцев Ніколай, званий у на-роді «Ніколушкою», домагаючись зізнань від оцієї незламної гуцу-лочки про УПА та підпільну працю соратників. Параска-«Зірка» мовчала навіть на очних ставках, коли «Ніколушка» зводив її віч-на-віч із запроданцями, – теперішній Юда множинний і, боюся, несть числа оцим юдам!..

«Ніколушка» холодно скаженів, – було від чого: навіть до всьо-го при звичаєнім його підлеглим ставало недобре при вигляді цих тортур. «Уночі 28 лютого 1946 року десь о 23-тій годині її виводять під скелю – протилежного боку діючого лісництва під присілком Ко-смач-Діл і... розстрілюють дівчину, яка мала неповних двадцять два роки, тридцять однією кулею...» – розповідає Олекса Кушнірчук.

Не знаю, наскільки це було доречно, але я спитав Олексу Куш-нірчука:

– А звідки вам відомо, що у вашу сестричку енкаведисти вгатили тридцять одну кулю?

Відповідь:

– Тіло моєї сестрички пролежало в хащах три доби, а третьої доби, – ...і воскрес Христос третього дня згідно Святого Писання... – у п'ятнінку 1 березня 1946 року Парасочка була знайдена в хащах її родиною під присілком «Діл». Дедя підрахували: одна куля – під праве око, 17 куль у груди – в серце, та 13 куль у сонячне сплетіння. Ми похоронили Парасочку за християнським обрядом, щоб упокої-лась вона у святій нашій землі...

Що ж іще можна до цього всього додати?

Хіба лиш одне: зірки опісля своєї загибелі залишають по собі світло.

Болото, багно, трясовиця з її кишачою червою залишає опісля себе лише сморід.

Що ж інше може залишити опісля себе болото, багно, трясовиця з її кишачою червою, як не тягучий, липкий, пронизливий сморід?..

Кожному – своє... Воістину!

КУШНІРЧУК Олексій Іванович

СЛАВА НЕ ВМРЕ, Й НЕ ЗАГИНЕ...

“Писаний Камінь”

Косів

2014

Комп'ютерний дизайн
Віталія Стефурака

Видруковано в ПП “Писаний Камінь”

Свідоцтво Держ. реєстру: серія ІФ, № 44

Івано-Франківська обл., м. Косів,
вул. Незалежності, 28.

Тел-факс: 2-24-91

E-mail: Evrika-pk@ukr.net

Підписано до друку 10.03.14. Формат 60х84\16. Папір офсетний.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. 2,44. Обл.-вид. арк. 1,17.

Тираж 500 прим. Замовне 392.